

УДК 378.014.54

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2024.34.317630](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2024.34.317630)

СВІТЛАНА АЛЕКСЄЄВА

ORCID: 0000-0002-8132-0465

Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ

МАРИНА ДЯЧЕНКО-БОГУН

ORCID: 0000-0002-1209-2120

ТЕТЯНА ШКУРА

ORCID: 0000-0002-5087-369X

ВІКТОРІЯ РОКОТЯНСЬКА

ORCID: 0000-0002-7608-0989

ЛЮДМИЛА ГОМЛЯ

ORCID: 0000-0002-0462-9338

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

КОМПЕНСАЦІЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Розкрито проблему компенсації освітніх втрат у педагогічних закладах вищої освіти. Окреслено, що повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України змінило перебіг усіх управлінських процесів у сфері вищої освіти, де керівники закладів вищої освіти мали вжити всіх необхідних заходів для забезпечення захисту учасників освітнього процесу. Констатовано, що проблема компенсації освітніх втрат здобувачів освіти в умовах війни перетворюється на глобальну проблему для нашого суспільства, яка потребує якнайшвидшого наукового осмислення та пошуку найбільш оптимальних шляхів і способів її розв'язання. Освітні втрати можуть спричинити значний негативний вплив як на розвиток особистості, так і на добробут цілих суспільств у майбутньому; поглиблюють нерівності в освіті через збільшення вже наявних навчальних розривів; можуть призвести до серйозних економічних наслідків у майбутньому, зокрема до зниження валового внутрішнього продукту; мають кумулятивний ефект, тобто тенденцію до накопичення й поглиблення, у разі відсутності вчасних і ефективних заходів із їх виявлення та подолання.

Визначено, що для вироблення дієвої стратегії, спрямованої на забезпечення якомога швидшого й водночас ефективного подолання освітніх втрат в Україні, критично важливою є розроблення відповідної стратегії. Конкретизовано, що важливим підґрунтям для ефективного вирішення проблеми освітніх втрат в Україні є узагальнення досвіду організації освітнього процесу в країнах ЄС в умовах переходу до дистанційного та змішаного навчання (зумовленого непередбачуваними глобальними впливами, пов'язаними із пандемією Covid-19); аналіз специфіки успішної організації освітнього процесу в умовах дистанційного та змішаного навчання; пошук шляхів подолання наявних в Україні негативних впливів на функціонування та результативність вітчизняної системи освіти.

Ключові слова: освітні втрати, компенсації освітніх втрат, умови невизначеності, дистанційне навчання, змішане навчання.

Постановка проблеми; її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Освітня сфера в Україні зазнала і зазнає суттєвих втрат та страшних руйнацій в умовах війни. Повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України 24 лютого 2022 року різко змінило перебіг усіх управлінських процесів в Україні. Сфера вищої освіти не була винятком. Публічну політику в цій сфері було спрямовано передусім на мінімізацію шкідливих наслідків від військового вторгнення. 24 лютого 2022 р. на офіційному сайті Уряду з'явилося лаконічне роз'яснення Міністерства освіти і науки щодо роботи закладів освіти у межах правового режиму воєнного стану. 25 лютого 2022 р. всім закладам освіти було рекомендовано припинити освітній процес та оголосити канікули на два тижні. На початку березня Міністерство освіти і науки зобов'язало керівників закладів вищої освіти вжити всіх необхідних заходів для забезпечення захисту учасників освітнього процесу. Керівники університетів, які не перебувають на територіях, що постраждали від збройного вторгнення, мали надати інформацію про можливості та вже

проведену роботу для допомоги іншим університетам та їх представникам, які змушені були переїхати до цього регіону через воєнні дії.

Проблема компенсації освітніх втрат здобувачів освіти в умовах війни перетворюється на глобальну проблему для нашого суспільства, яка потребує якнайшвидшого наукового осмислення та пошуку найбільш оптимальних шляхів і способів її розв'язання. Це, перш за все, методологічне осмислення, усвідомлення й реалізація превентивних психолого-педагогічних, психолого-дидактичних, суто дидактичних і методичних дій, котрі можуть забезпечити мінімізацію освітніх втрат в умовах воєнного стану та стати основою для відновлення функціонування освітньої системи в повоєнний період.

Осмислення виокремленої проблеми на науково-педагогічному рівні потребує: прийняття проблеми освітніх втрат як такої, що не має аналогів, урахування специфіки причин, що зумовили її появу; усвідомлення необхідності її комплексного та системного осмислення на методологічному рівні; вивчення досвіду подолання та компенсації освітніх втрат, зумовлених непередбачуваними глобальними впливами; розроблення психолого-педагогічних загалом і дидактико-методичних механізмів впливу на організацію й провадження освітнього процесу в закладах освіти в умовах воєнного стану та з перспективою їх подальшого адаптивного використання у повоєнний період (Алексеева, 2023)

Аналіз попередніх досліджень і публікації. Проблема компенсації освітніх втрат активно досліджувалася науковцями Інституту педагогіки НАПН України, зокрема: термінологічний дискурс «освітні втрати» з використанням зарубіжного досвіду досліджували О. Глушко, А. Джурило, О. Локшина; освітні втрати в дошкільній освіті – С. Сисоєва, міжнародний вимір освітніх втрат – О. Локшина, методологічні та дидактичні засади компенсації освітніх втрат – С. Алексеева, Н. Арістова, О. Малихін, О. Топузов, діагностика освітніх втрат – Ю. Жук, С. Науменко, подолання та мінімізації освітніх втрат засобами та технологіями STEM-освіти – Т. Засекіна, В. Рогоза. Розв'язанню цих завдань були присвячені слухання у Комітеті Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій на тему «Освітні втрати й освітні розриви на рівні загальної середньої освіти: вимірювання та механізми подолання», що відбулися в травні 2023 року. У рішенні Комітету наголошується, що освітні втрати можуть спричинити значний негативний вплив як на розвиток особистості, так і на добробут цілих суспільств у майбутньому; поглиблюють нерівності в освіті через збільшення вже наявних навчальних розривів; можуть призвести до серйозних економічних наслідків у майбутньому, зокрема до зниження валового внутрішнього продукту; мають кумулятивний ефект, тобто тенденцію до накопичення й поглиблення, у разі відсутності вчасних і ефективних заходів із їх виявлення та подолання.

Метою статті є висвітлення виклики і перспективи компенсації освітніх втрат у педагогічних закладах вищої освіти в умовах невизначеності.

Викладення основного матеріалу дослідження. Щоб зрозуміти важливість проблеми освітніх втрат, доцільно взяти до уваги деякі факти, наведені у Звіті Всесвітнього економічного форуму в 2022 році. Ідеться про пряму кореляційну залежність прибутку людини від її освіченості. Так, припинення або перерви в процесі освіти протягом півтора року обертається для учня зниженням його доходів на 3,9% протягом усього його майбутнього життя. Зниження майбутнього валового внутрішнього продукту окремої країни буде дорівнювати 2,2%. Автори звіту констатували вже в травні 2022 р., що наслідки сучасної освітньої кризи на той час спричинили економічні втрати в світі, які можуть бути оцінені в 17 трлн. доларів (Алексеева, 2024).

Освітні втрати як дидактична проблема має бути усвідомлена з позицій прийняття ситуації, коли через низку об'єктивних і суб'єктивних причин унеможливується повноцінне дотримання певних принципів навчання: принципу систематичності й послідовності навчання, принципу доступності навчання, принципу міцності засвоєння знань, умінь і навичок. Певні деструктивні впливи можемо спостерігати й щодо реалізації інших принципів навчання, але, на наше глибоке переконання, саме неповноцінна реалізація перерахованих принципів навчання в освітньому процесі в умовах, що склалися, призводить до найбільш негативного впливу на ефективність і результативність надання освітніх послуг в закладах освіти. Загальновідомо, що реалізація принципу систематичності й послідовності навчання має сприяти системному засвоєнню знань, формуванню вмінь і навичок у певній послідовності. Різноманітні перерви в освітньому процесі, пов'язані з потраплянням у зону бойових дій, переміщення до більш безпечних регіонів у межах країни чи перебування за кордоном, тривалі повітряні тривоги, які лунають під час проведення освітнього процесу й змушують його переривати навіть у більш безпечних регіонах, та багато інших індивідуальних причин негативно впливають на систематичність і послідовність засвоєння змісту освіти на загальному рівні та в межах окремого навчального предмету. А надалі це відбивається в порушенні дидактичних механізмів реалізації принципу доступності навчання, який передбачає організацію та здійснення навчання з урахуванням реальних навчальних можливостей здобувачів освіти на тому чи іншому рівні її здобуття задля запобігання інтелектуальному, фізичному та моральному перевантаженню (а в сучасних умовах воєнного стану маємо особливу увагу приділяти психологічному навантаженню) (Топузов, Головка, Локшина, 2023). Для вироблення дієвої стратегії, спрямованої на

забезпечення якомога швидшого й водночас ефективного подолання освітніх втрат в Україні, критично важливою є розроблення відповідної стратегії.

У зарубіжній, зокрема англомовній, літературі, що стосується обговорюваної проблематики, дослідники використовують цілий спектр термінів або термінологізованих одиниць. Аналіз сучасних тлумачень ключових понять, прямо чи опосередковано пов'язаних з цією проблемою, свідчить про різноманітність термінології та широкий спектр підходів до розв'язання проблеми компенсації освітніх втрат (Бичко, Терещенко, 2023)

У світі дотепер немає уніфікованого підходу до визначення та способу вимірювання освітніх втрат, незважаючи на значну кількість досліджень. Активно досліджуються поняття – «навчальні втрати (Learning loss)» (втрата знань і навичок, академічний регрес через певні перерви в навчанні), «прогалини/розриви в навчанні (Learning gap)» (відмінності між фактичними результатами, академічним прогресом студента та очікуваними результатами, які встановлюють стандарти чи передбачені середньостатистичними даними), «незавершене навчання/недоотримані знання (Unfinished learning)» (студентам не було надано можливості завершити все навчання, яке вони пройшли б за звичайний навчальний рік) тощо. У 2017 році Робоча група з прискореної освіти у надзвичайних ситуаціях (AEWG) розробила рекомендації, у яких роз'яснюються відмінності між різними підходами відновлення сфери освіти в умовах кризових і надзвичайних ситуацій. Ці підходи містять такі методи, як прискорена освіта, прискорене навчання, програми навчання, корективні та адаптаційні програми. У цьому документі використовуються ці терміни й наводяться адаптовані визначення для сприяння обговоренню питань відновлення знань (Малихін, Арістова, Алексєєва, 2023).

Важливим підґрунтям для ефективного вирішення проблеми освітніх втрат в Україні є узагальнення досвіду організації освітнього процесу в країнах ЄС в умовах переходу до дистанційного та змішаного навчання (зумовленого непередбачуваними глобальними впливами, пов'язаними із пандемією Covid-19); аналіз специфіки успішної організації освітнього процесу в умовах дистанційного та змішаного навчання; пошук шляхів подолання наявних в Україні негативних впливів на функціонування та результативність вітчизняної системи освіти. Також у зазначеному контексті необхідно зосередити увагу на спільних перетвореннях тенденцій в організаційній парадигмі освітнього процесу в країнах ЄС та Україні.

У сучасній освіті до найбільш розповсюджених підходів до організації освітнього процесу відносять:

- традиційний підхід – навчання проводиться безпосередньо в закладах освіти (Face to Face, F2F): у навчальному (освітньому) процесі можуть застосовуватися цифрові ресурси навчальних матеріалів, проте включення онлайн-навчання є незначним або взагалі відсутнім; за цього підходу не передбачено скорочення традиційного освітнього середовища;

- адаптивний підхід – навчання в дистанційному форматі (distance learning): навчальний (освітній) процес здійснюється з використанням сервісів віддаленого зв'язку (синхронно або асинхронно);

- гібридний підхід – навчання в змішаному форматі (blended learning): здійснюється за поєднання традиційного очного (фізичний клас) та дистанційного навчання; обсяг дистанційної складової видозмінюється залежно від освітніх потреб; відбувається скорочення традиційного навчального середовища.

За адаптивного підходу застосовується дистанційна форма організації освітнього процесу. Термін «дистанційне навчання» (Distance Learning) був уведений у контексті заочного навчання. У сучасному тлумаченні дистанційне навчання передбачає фізичне віддалене місцезнаходження суб'єктів освітнього процесу й окреслює стиль їхнього спілкування. Виділяють два режими дистанційного навчання: синхронний (передбачає дистанційну комунікацію у режимі реального часу із застосуванням засобів віддаленого зв'язку: відеоконференцій, аудіоконференцій, менеджерів, соціальних мереж тощо); асинхронний (освітній процес провадиться за гнучким графіком через платформи для дистанційного навчання, електронну пошту, форуми тощо).

Для адаптації суб'єктів освітнього процесу до нових реалій, умов невизначеності та подолання труднощів у навчанні необхідно розробити цілісний підхід, заснований на тісній співпраці між зацікавленими сторонами, який задовольнить навчальні, соціальні та емоційні потреби учасників освітнього процесу. Необхідні значні спільні зусилля для підтримки безпечного, безперервного та якісного навчання. Зокрема потрібно: забезпечити доступ усіх учасників освітнього процесу до цифрових навчальних (освітніх) ресурсів, зокрема задіювати: безкоштовні навчальні (освітні) ресурси в мережі інтернет для всіх здобувачів освіти; розповсюдження безкоштовних електронних пристроїв і навчальних матеріалів, здійснити підключення до інтернету; забезпечити соціально-емоційні потреби: надавати дистанційні консультаційні послуги (наприклад, віртуальні зустрічі, гарячі лінії) для підтримки психологічного та соціально-емоційного благополуччя; забезпечити рівноправний та інклюзивний доступ до додаткових послуг; надати додаткові гранти та фінансову підтримку; забезпечити пріоритетність добробуту освітнього персоналу; сприяти постійному спілкуванню; надати онлайн-ресурси та розробити тренінги; оптимізувати освітній процес щодо усунення прогалин у навчанні, надолуження пропущеного

навчання, особливо уразливих верств населення через: стратегії наздоганяння (прискорені програми та інші практики); розроблення універсального дизайну навчальних програм, які відповідають потенціалу кожного студента; забезпечення підтримки діяльності неформального навчання; сприяти подальшому покращенню доступу дистанційного навчання та його якості (зокрема включати в освітній процес змішані та гібридні моделі); забезпечити постійний моніторинг та оцінювання ситуації, виявлення прогалин та внесення подальших коректив в освітній процес задля їх усунення/компенсації.

Висновки. В умовах невизначеності (воєнна агресія, військові дії на території країни, терористичні атаки, складні деструктивні процеси у розвитку національної економіки, екологічні катастрофи та їхній деструктивний вплив на розвиток суспільства, міграція населення, економічний спад, кліматичні зміни, світові епідеміологічні кризи, політична нестабільність) для компенсації освітніх втрат у педагогічних закладах вищої освіти критично важливою є розроблення відповідної стратегії, що унеможливають негативний вплив як на розвиток особистості, так і на добробут суспільства у майбутньому.

Перспективи подальших досліджень. Послідовне поширення практик компенсації освітніх втрат у педагогічних закладах вищої освіти сприятиме коригування моделей навчання з виявленими потребами студентів.

Список використаних джерел

- Алексеева, С. В. (2023). Методологічні та дидактичні засади компенсації освітніх втрат здобувачів повної загальної середньої освіти. В кн. Алексеева С. В., Арістова Н. О., Малихін О. В., Топузов О. М. *Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України: методичні рекомендації* (с. 19-25). Київ: Педагогічна думка. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-736-7-2023-190>
- Алексеева, С. (2024). Новації та перспективи в освітніх практиках: неформальна освіта. *Проблеми сучасного підручника*, 1, 6-12. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-32-6-12>
- Бичко, Г., Терещенко, В. (2023). *Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання*. Київ: Український центр оцінювання якості освіти, 2023. Взято з https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Learning-losses_Ukraine.pdf
- Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році. ДСЯО. (2023). Взято з <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-ovity-v-umovah-viyny-web-3.pdf>
- Малихін, О. В., Арістова, Н. О., Алексеева, С. В. (2023). Індивідуалізація навчання як засіб компенсації освітніх втрат учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану та повоєнний час: методичні рекомендації. Київ: Інститут педагогіки НАПН України. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-720-6-2023-59>
- Науменко, С. (2023). Проблема освітніх втрат здобувачів загальної середньої освіти та зарубіжний досвід її розв'язання. В кн. О.І. Локшина (Ред.), *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2023: горизонти інновацій: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф.* (с. 186-190). Київ; Дрогобич: ТзОВ «Трек-ЛТД». DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-692-804-1>
- Про затвердження Рекомендацій слухань у Комітеті на тему «Освітні втрати й освітні розриви на рівні загальної середньої освіти: вимірювання та механізми подолання»: рішення Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій. Взято з <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/38605.pdf>
- Топузов, О., Головка, М., Локшина, О. (2023). Освітні втрати в період воєнного стану: проблеми діагностики та компенсації. *Український педагогічний журнал*, 1, 5-13. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-1-5-13>
- Топузов, О., Локшина, О. (Ред.). (2022). *Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти: оглядове видання*. Київ: Педагогічна думка. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-614-8-2022-55>

References

- Aliexsieieva, S. V. (2023). Metodolohichni ta dydaktychni zasady kompensatsii osvitnikh vtrat zdobuvachiv povnoi zahalnoi serednoi osvity [Methodological and didactic principles of compensation for educational losses of students of complete general secondary education]. In Aliexsieieva S. V., Aristova N. O., Malykhin O. V., Topuzov O. M. *Diahnostyka ta kompensatsiia osvitnikh vtrat u zahalnoi serednii osviti Ukrainy [Diagnosis and compensation of educational losses in the general secondary education of Ukraine]: metodychni rekomendatsii* (pp. 19-25). Kyiv: Pedahohichna dumka. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-736-7-2023-190> [in Ukrainian].
- Aliexsieieva, S. (2024). Novatsii ta perspektyvy v osvitnikh praktykakh: neformalna osvita [Innovations and prospects in educational practices: non-formal education]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka [Problems of the modern textbook]*, 1, 6-12. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-32-6-12> [in Ukrainian].
- Bychko, H., & Tereshchenko, V. (2023). *Navchalni vtraty: sutnist, prychyny, naslidky ta shliakhy podolannia [Learning Losses: Essence, Causes, Consequences and Ways to Overcome]*. Kyiv: Ukrainskyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity. Retrieved from https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Learning-losses_Ukraine.pdf [in Ukrainian].

Doslidzhennia yakosti orhanizatsii osvithnoho protsesu v umovakh viiny u 2022/2023 navchalnomu rotsi [Study of the quality of the organization of the educational process in the conditions of war in the 2022/2023 academic year]. (2023). DSIaO. Retrieved from <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viyny-web-3.pdf> [in Ukrainian].

Malykhin, O. V., Aristova, N. O., & Aliksieieva, S. V. (2023). *Indyvidualizatsiia navchannia yak zasib kompensatsii osvitnikh vtrat uchniv zakladiv zahalnoi serednoi osvity v umovakh voiennoho stanu ta povoiennyi chas [Individualisation of learning as a means of compensating for educational losses of students of general secondary education institutions under martial law and in the post-war period]: metodychni rekomendatsii*. Kyiv: Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-720-6-2023-59> [in Ukrainian].

Naumenko, S. (2023). Problema osvitnikh vtrat zdobuvachiv zahalnoi serednoi osvity ta zarubizhnyi dosvid yii rozviazannia [The problem of educational losses of general secondary education students and foreign experience in solving it]. In O. I. Lokshyna (Ed.), *Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2023: horyzonty innovatsii [Pedagogical comparative studies and international education - 2023: horizons of innovation]: materialy VII Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konferentsii* (pp. 186-190). Kyiv; Drohobych: TzOV «Trek-LTD». DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-692-804-1> [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Rekomendatsii slukhan u Komiteti na temu «Osvitni vtraty y osvitni rozryvy na rivni zahalnoi serednoi osvity: vymiriuvannia ta mekhanizmy podolannia» [On the approval of the Recommendations of the hearings in the Committee on the topic "Educational losses and educational gaps at the level of general secondary education: measurement and mechanisms of overcoming"]: rishennia Komitetu Verkhovnoi Rady z pytan osvity, nauky ta innovatsii. Retrieved from <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/38605.pdf> [in Ukrainian].

Topuzov, O., Holovko, M., & Lokshyna, O. (2023). Osvitni vtraty v period voiennoho stanu: problemy diahnostyky ta kompensatsii [Educational losses during martial law: problems of diagnosis and compensation]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal [Ukrainian Pedagogical Journal]*, 1, 5-13. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-1-5-13> [in Ukrainian].

Topuzov, O., & Lokshyna, O. (Eds.). (2022). *Osvita v realiiakh viiny: oriientyry mizhnarodnoi spilnoty: ohliadove vydannia [Education in the realities of war: guidelines of the international community: a review publication]*. Kyiv: Pedahohichna dumka. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-614-8-2022-55> [in Ukrainian].

ALIEKSIEIEVA S.

Institute of Pedagogy, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

DIACHENKO-BOHUN M., SHKURA T., ROKOTIANSKA V., HOMLIA L.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

COMPENSATION FOR EDUCATIONAL LOSSES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: CHALLENGES AND PROSPECTS IN THE CONTEXT OF UNCERTAINTY

The article deals with the problem of compensation for educational losses in pedagogical higher education institutions. It is outlined that the full-scale invasion of Russian troops on the territory of Ukraine has changed the course of all management processes in the field of higher education, where the heads of higher education institutions had to take all necessary measures to ensure the protection of participants in the educational process. It is stated that the problem of compensation for educational losses of students in wartime is turning into a global problem for our society, which requires prompt scientific understanding and search for the most optimal ways and means of solving it. Educational losses can have a significant negative impact on both the development of individuals and the well-being of entire societies in the future; deepen inequalities in education by widening existing educational gaps; can lead to serious economic consequences in the future, including a decrease in gross domestic product; have a cumulative effect, i.e. a tendency to accumulate and deepen, in the absence of timely and effective measures to identify and overcome them. The world still does not have a unified approach to defining and measuring educational losses, despite a significant number of studies.

It is determined that it is critical to develop an effective strategy aimed at ensuring the fastest and at the same time effective overcoming of educational losses in Ukraine. The author specifies that an important basis for an effective solution to the problem of educational losses in Ukraine is a generalisation of the experience of organising the educational process in the EU countries in the context of the transition to distance and blended learning (due to the unpredictable global impacts associated with the Covid-19 pandemic); analysis of the specifics of successful organisation of the educational process in the context of distance and blended learning; and search for ways to overcome the negative impacts on the functioning and performance of the national education system in Ukraine.

Key words: *educational losses, compensation for educational losses, conditions of uncertainty, distance learning, blended learning.*

Стаття надійшла до редакції 24.09.2024 р.